

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Стрельченко Оксани Григорівни на дисертаційне дослідження Білошицького Олексія Георгійовича на тему «Адміністративно-правові засади управління патрульною поліцією», подану на здобуття на наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Тема дослідження адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією є надзвичайно актуальною у контексті сучасних викликів, які постають перед правоохоронною системою України, особливо в умовах збройного конфлікту та післявоєнного відновлення держави. Патрульна поліція, як одна з основних складових національної безпеки, відіграє важливу роль у забезпеченні правопорядку, захисті прав і свобод громадян, а також у підтриманні стабільності в країні. Ураховуючи динамічний розвиток суспільних і політичних процесів, зокрема в умовах війни, питання вдосконалення механізмів управління патрульною поліцією набувають особливої ваги.

Патрульна поліція була створена як спеціалізований орган для забезпечення публічного порядку, дотримання законів та захисту прав громадян. Її основне завдання – здійснення контрольних функцій в сфері безпеки дорожнього руху, охорона громадського порядку, а також реагування на надзвичайні ситуації. У зв'язку з цими функціями, патрульна поліція виступає важливим інструментом у боротьбі з правопорушеннями та порушенням громадського порядку, а також у підвищенні правової свідомості громадян. Під час збройної агресії з боку РФ функції патрульної поліції були значно розширені. Зокрема, поліцейські беруть участь у забезпеченні безпеки на лінії зіткнення, охороняють критичну інфраструктуру, активно здійснюють контроль за переміщенням людей і вантажів на тимчасово окупованих територіях, а також забезпечують правопорядок на звільнених територіях. Такий спектр завдань вимагає нових підходів до управління, удосконалення організаційної структури і адміністрування діяльності підрозділів патрульної поліції.

Адміністративно-правові засади управління патрульною поліцією є важливою складовою організаційної структури, яка включає нормативно-правові акти, стратегії, інституційні механізми та методи управління. Сьогодні в Україні спостерігається розвиток нових підходів у сфері публічного управління, в тому числі в контексті реформування правоохоронних органів. Важливим напрямом є чітке визначення правового статусу патрульної поліції, що дасть змогу оптимізувати її функціонування в умовах сучасних загроз. Тому низка проблемних питань щодо визначення адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією потребують подальшого вирішення.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Науковий рівень і публікації здобувача на підставі аналізу та порівняння між собою за змістами є взаємовідповідними та відображають зміст і сутність однієї наукової проблематики, що безперечно свідчить про глибоке й ґрунтовне опрацювання теми, її об'єкта й предмета. Вступ характеризується високим рівнем аргументації щодо необхідності опрацювання основних структурних елементів дисертації, вказується їх взаємопов'язаність та компліментарність одне відносно одного, аналіз змісту, висновків до кожного розділу та загальних висновків до роботи свідчить про правильність вибору інструментарію наукового дослідження, його влучність та можливість викладу шляхів розв'язання основних проблем саме завдяки високому науковому рівню відповідної дисертаційної праці.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано в трьох наукових статтях, що опубліковані в виданнях уключених до категорії «Б», трьох наукових працях, які додатково висвітлюють обрану автором тему, а також тезах трьох науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівня.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Автором, на підставі проаналізованого обґрунтовано низку науково-практичних положень за відповідними рівнями наукової

актуальності, найбільш цікавими, крім визначених уперше, на мою думку є удосконалені: теоретичні положення щодо визначення адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією та формулювання пропозицій з удосконалення форм і методів публічного управління в патрульній поліції для подальшого покращення якості її службової діяльності; характеристика структури публічного управління патрульною поліцією, до якої віднесено його об'єкт, суб'єкт і засоби управління; наукове положення, згідно з яким організація діяльності патрульної поліції як провідна функція управління має складну компонентну основу, що є синергією діяльності керівників різних ланок і підпорядкованого складу в процесі розроблення та реалізації стратегічних й оперативних планів з виконання основних поліцейських функцій.

Крім цього, автор обґрунтовує, що дістали подальший розвиток: розуміння організаційних форм функціонування суб'єктів управління патрульною поліцією та особливостей здійснення ними комплексу взаємопов'язаних політичних, державно-правових, економічних, організаційних, технічних заходів у відповідній сфері; аналіз історичного розвитку адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією з відповідним виокремленням періодів розвитку та їх характеристикою; встановлення критеріїв для оцінювання ефективності роботи патрульної поліції, що охоплюють: професійну компетентність поліцейських, результати соціологічних опитувань, оцінювання реалізації стратегічних планів і завдань; пропозиції з удосконалення правового регулювання діяльності патрульної поліції щодо застосування примусових заходів, які визначено в Законі України «Про Національну поліцію».

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Про наукову обґрунтованість тематики визначеної автором свідчить не лише велика кількість проаналізованої літератури, що пов'язана з предметом і об'єктом дослідження, а також її взаємопов'язаність з нормативно-правовим підґрунтям

та сучасними реаліями правозастосування, що відображається в розумінні автора основних аспектів адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією.

Тема дисертації узгоджується з положеннями Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Стратегію національної безпеки України”» від 14 вересня 2020 року № 392/2020; указів Президента України «Про Національну стратегію у сфері прав людини» від 24 березня 2021 року № 119/2021; «Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 року № 722/2019; «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки» від 11 травня 2023 року № 273/2023; наказу МВС України «Тематика наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки» від 11 червня 2020 року № 454; планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2021, 2024 роки; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Підведені в дисертаційному дослідженні висновки та рекомендації, що й формують наукову новизну даного дослідження розроблені відповідно до вимог законодавства України, з дотриманням норм і стандартів академічної доброчесності. З метою розроблення комплексу заходів з удосконалення адміністративно-правових засад здійснення управління в підрозділах патрульної поліції та формування рекомендацій з удосконалення цього процесу на державному та відомчому (міжвідомчому) рівнях було досліджено праці інших вчених і дослідників, законодавство України та інформаційно-аналітичні матеріали.

Під час дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: аксіологічний – для аргументування важливості перегляду законодавчої бази, якою керується у своїй роботі патрульна поліція, відповідно до запитів

сучасності; діалектичний – для розгляду адміністративно-правових засад організації діяльності поліцейських; історико-правовий – з метою встановлення етапів формування та розвитку патрульної поліції, засад управління нею; герменевтики – під час розгляду еволюції від патрульно-постової служби до сучасної патрульної поліції; правової компаративістики – з метою встановлення стану адміністрування в підрозділах патрульної поліції; системний – для визначення місця патрульної поліції в системі Національної поліції України; для окреслення проблемних аспектів управління роботою патрульної поліції з подальшим наданням дієвих рекомендацій щодо їх вирішення; структурний – встановлення ролі керівників низової, середньої та високої ланок у загальній системі управління патрульним підрозділом; формально-логічний – для вивчення нормативно-правових актів, які регулюють діяльність патрульної поліції, а також визначають засади здійснення управління, контролю, оцінювання їх діяльності; логіко-семантичний – для висвітлення понятійного апарату, що стосується теми дисертації; емпіричний – застосовано під час анкетування патрульних поліцейських; статистичний – у межах аналізу даних щодо діяльності НПУ й інтерпретації результатів анкетування поліцейських.

Автор зазначає, що обрана методологія та відповідний концептуальний підхід, з урахуванням окреслених завдань і мети дослідження, цілей щодо розв'язання основних наукових завдань дозволили фундаментально підійти до питання тлумачення загальноправових і спеціальних категорій, окреслити всі необхідні елементи юридичних явищ і підкреслити не лише актуальність відповідної теми та виокремити й загострити увагу читача на найбільш проблемних питаннях, а й запропонувати ймовірні шляхи їх розв'язання найбільш ефективними інструментами.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Теоретичне значення положень дисертаційного дослідження полягає в тому, що воно містить новітні визначення основних понять, термінів і явищ, що безпосередньо стосуються адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією, не лише на локальному прикладному рівні, а й з огляду

на необхідність подальшого вдосконалення відповідних положень в межах науки адміністративного права. Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що основні та точкові результати дисертаційного дослідження, загальні пропозиції до законотворчої діяльності, а також до проектування організаційно-розпорядчих відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів може бути використано в: науково-дослідній сфері – для подальших наукових розробок пропозицій удосконалення управлінського процесу та кваліфікованої підготовки кадрових менеджерів у підрозділах патрульної поліції; освітньому процесі – під час підготовки навчально-методичних матеріалів, підручників, методичних рекомендацій та викладання навчальних дисциплін «Забезпечення законності в публічному управлінні», «Управлінський контроль в публічній сфері», «Публічна служба», «Публічне адміністрування»; практичній діяльності – використання отриманих результатів дозволить покращити практичну діяльність Департаменту патрульної поліції Національної поліції України.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційне дослідження Білошицького О.Г. на тему «Адміністративно-правові засади управління патрульною поліцією» має чітку структуру, визначену нормативними вимогами. Також робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають в себе дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (195 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 249 сторінок, із яких обсяг основного тексту – 185 сторінок.

Структурно, дисертаційне дослідження складається з трьох основних розділів, у яких поетапно розкрито всі необхідні для досягнення мети й завдань елементи.

Перший розділ «Загальна характеристика адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією» містить дослідження стану наукових досліджень адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією, також розкриває поняття та види адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією. Крім того, у розділі розглядається становлення та розвиток адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією.

Автором пропонується адміністративно-правовими засадами управління патрульною поліцією вважати правові підстави й порядок управління з набором взаємозалежних структурних компонентів: класові (поняття, мета, принципи, концепції, пріоритетні напрями, запозичений успішний зарубіжний досвід управління), нормативно-правові (закони, укази, розпорядження, накази, інструкції тощо), інституційні (суб'єкти й об'єкти управління, правовий статус учасників управлінського процесу, ієрархія підпорядкування, механізм взаємодії та координації, процес міжнародного співробітництва), механічно-інструментальні (методи, стратегії, механізми), що визначають правові підстави й порядок управління в підрозділі.

Також визначено, що структуру публічного управління патрульною поліцією формують його об'єкт, суб'єкт та засоби управління. Об'єктом управління з боку уповноважених суб'єктів у сфері діяльності патрульної поліції є: підрозділи патрульної поліції, їх особовий склад, а також поведінка (дії) інших учасників правовідносин у сфері діяльності патрульної поліції. Організаційною формою функціонування суб'єктів управління патрульною поліцією є відповідний адміністративно-правовий механізм. Засобом управління патрульною поліцією з боку суб'єктів управління є здійснення ними широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, державно-правових, економічних, організаційних, технічних заходів.

Другий розділ «Адміністративно-правове забезпечення управління патрульною поліцією» містить дослідження адміністративно-правових засад організації діяльності підрозділів патрульної поліції, адміністративно-правових функцій та методів управління патрульною поліцією, а також таких засобів забезпечення законності працівниками патрульної поліції як контроль і нагляд.

Автор пропонує класифікацію функцій управління патрульною поліцією, у межах якої виокремлено два їх види – цільові й організаційні. Перші спрямовані на встановлення стратегічних завдань, організацію роботи з досягнення цих завдань і здійснення контролю за цим процесом. Інші передбачають формування безпечних умов праці, мотивування та забезпечення

всім необхідним персоналу поліції; стратегічні – планування, прогнозування, контроль, аналіз і регулювання в процесі виконання поставлених завдань; організаційні – матеріально-технічне забезпечення, мотивацію, режимність, менторство, профілактику професійної деформації поліцейських. Основними адміністративними методами управління в патрульній поліції він пропонує вважати такі як: методи функціонування (прийоми та дії); роботи з інформацією, правотворчості, підготовки та проведення організаційних заходів, сприяння досягненню завдань і функцій управління, економічні, соціально-політичні й морально-етичні.

Третій розділ «Напрями вдосконалення адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією» містить дослідження зарубіжного досвіду правового й організаційного забезпечення діяльності патрульної поліції та напрямів його використання в Україні, визначається можливість оптимізації показників оцінювання службової діяльності підрозділів патрульної поліції, а також подаються пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності патрульної поліції в умовах воєнного стану.

Автором обґрунтовано доцільність урахування для визначення рівня ефективності роботи патрульної поліції таких показників: професійна компетентність поліцейських (особистісно-індивідуальні, пізнавальні, психологічні, управлінські), надійність результатів соціологічних опитувань громадської думки, соціологічних опитувань незалежними установами особового складу патрульної поліції, оцінювання реалізації стратегічних планів і завдань. Опитування персоналу патрульної поліції має бути спрямовано на оцінювання організаційно-управлінського потенціалу керівників, рівень працездатності персоналу та рівень умотивованості й спрямованості підрозділу на результат. З метою оптимізації показників діяльності патрульної поліції запропоновано використовувати стратегію бенчмаркінгу, що полягає в запозиченні успішного досвіду інших підрозділів і роботи з кризовим консультантом. Додатково окреслено перспективи використання методу

збалансованої системи показників, що дасть змогу колективно генерувати ідеї в процесі досягнення мети поліцейської діяльності.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи отриманні Білошицьким О.Г. результати здійсненого дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання, зокрема:

По-перше, автор у першому розділі зазначає, що адміністративно-правові засади управління патрульною поліцією є невід'ємною складовою правової системи держави, що забезпечує ефективне функціонування правоохоронних органів загалом, а їх дотримання сприяє оптимізації діяльності патрульної поліції, підвищенню її ефективності та забезпеченню дотримання прав і свобод громадян. Проте автором не конкретизується, що саме має відноситись до адміністративно-правових засад управління патрульною поліцією у якості складових або відповідних елементів.

По-друге, у другому розділі дисертантом вказується, що система контролю та нагляду є потужним інструментом підвищення якості роботи патрульної поліції, стимулювання впровадження інновацій та забезпечення прозорості її діяльності. Разом з тим не надається характеристика відповідної системи, а також залишається поза увагою питання визначення суб'єктів здійснення контролю або нагляду та їх правовий статус.

По-третє, у третьому розділі роботи здобувачем зазначається, що для оцінювання ефективності діяльності патрульної поліції запропоновано використовувати комплексний підхід, що передбачає аналіз професійної компетентності співробітників, рівня довіри громадськості й ефективності реалізації стратегічних планів. Одночасно у роботі недостатньою мірою розглядаються питання нормативно-правового регулювання процесів оцінювання ефективності діяльності патрульної поліції або Національної поліції в цілому.

Водночас, окреслені проблемні питання не впливають на загально позитивну оцінку дисертаційного дослідження, свідчать про високий науковий

рівень опрацювання й глибину наукового аналізу, а також на наявність проблематики в контексті здійснюваного дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць Білошицького О.Г. порушення академічної доброчесності не виявлено.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Білошицького О.Г. на тему «Адміністративно-правові засади управління патрульною поліцією» є завершеною кваліфікованою науковою працею, що має вагомe теоретичне і практичне значення, відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її авторка Білошицький Олексій Георгійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

**Рецензент –
завідувач кафедри управління
та адміністрування Національної
академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Оксана СТРЕЛЬЧЕНКО

